

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ, КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА

Кафедра української мови

Кафедра української літератури, компаративістики і грінченкознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи

 О. Б. Жильцов

« 04 » * 09 2024 р.

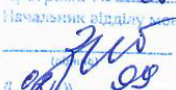
ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА (з прикладної філології)

для студентів

спеціальності 035 Філологія
освітнього рівня другого (магістерського)
спеціалізації 035.01 Українська мова та література
освітньої програми 035.01.05 Прикладна філологія

Київ — 2024

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА	
Код ЄДРПОУ 45367936	
Програма №	010/24
Начальник відділу моніторингу якості освіти	
	(підпис, ініціали)
« 09 »	2024 р.

Вінтонів Михайло Олексійович, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови Київського університету імені Бориса Грінченка

Козлов Роман Анатолійович, доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства Київського університету імені Бориса Грінченка

Жигун Сніжана Віталіївна, доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри української літератури, компаративістики і ґрінченкознавства Київського університету імені Бориса Ґрінченка

Саєвич Ірина Георгіївна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови Київського університету імені Бориса Грінченка

Програму практики розглянуто і затверджено на спільному засіданні кафедри української мови та кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства

Протокол від _____ р. № _____

Завідувач кафедри української мови (М. О. ВІНТОНІВ)

Завідувач кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства
(О. О. Бровко)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 035.01.05 Прикладна філологія
(С. В. Жигун)

Робочу програму погоджено
... 2024 р.

Робочу програму перевірено
... 2024 р.

Заступник декана факультету української філології, культури і мистецтва з науково-методичної та навчальної роботи

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р., протокол № _____

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р., протокол № _____

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р., протокол № _____

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р., протокол № _____

1. ОПИС ПРАКТИКИ

Найменування показників	Характеристика практики за формами навчання	
	Заочна	
Вид практики	Обов'язкова	
Загальний обсяг кредитів/годин	6/180	
Курс	1,2	
Семестр	2,3	
Кількість змістових компонентів з розподілом	2	
	2 семестр	3 семестр
Обсяг кредитів	4,5	1,5
Обсяг годин	135	45
Тривалість (у тижнях)	3	1
Форма семестрового контролю	Залік	

2. БАЗИ ПРАКТИКИ

1. Мовознавчий компонент

1. Центр прикладних лінгвістичних технологій, Центр культури української мови Факультету української мови, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.
2. Бібліотека Університету (вебресурс «Грінченкознавство» – електронний архів і корпус текстів).
3. Інститут української мови НАН України (вулиця М. Грушевського, 4, м. Київ).
4. Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК): [ГРАК - site.name \(uacorporus.org\)](http://uacorporus.org)

2. Літературознавчий компонент

1. Кафедра української літератури, компаративістики і грінченкознавства.
2. Міжнародний благодійний фонд «Мистецька скарбниця» (організатори конкурсу «Молода Коронація») <http://koronatsiya.com>
3. Бібліотека Університету (вебресурс «Грінченкознавство» – електронний архів і корпус текстів) — для студентів, що отримали спеціальну рекомендацію кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства.
4. Центр культури української мови Факультету української мови, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

3. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Мета: дати можливість здобувачам вищої освіти апробувати власні отримані теоретичні знання та сформовані уміння й навички в реальних умовах роботи філолога-практика з обов'язковим розвитком особистісних якостей майбутнього фахівця.

Практика має рівноцінні мовознавчий та літературознавчий компоненти.

Під час філологічної (безвідривної) практики студенти спеціальності 035 Філологія (українська мова та література) набувають програмних компетентностей ЗК-1; ЗК-2; ЗК-4; ЗК-5; ЗК-7; ЗК-9; ЗК-11; ЗК-12; ФК-3, ФК-4, ФК-8.

ЗК-1: Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-2: Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК-4: Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-5: Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК-7: Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-9: Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК-11: Здатність до проведення досліджень на належному рівні.

ЗК-12: Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ФК-3: Здатність критично осмислювати історичні надбання та досягнення філологічної науки.

ФК-4: Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного / мовленнєвого і літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.

ФК-8: Усвідомлення ролі експресивних, емоційних, логічних засобів мови для досягнення запланованого прагматичного результату.

4. Результати навчання за дисципліною

У результаті успішного проходження виробничої (безвідривної) практики з прикладної філології студенти досягнуть таких результатів навчання: РН-1; РН-2; РН-5; РН-9; РН-13; РН-14.

РН-1: Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.

РН-2: Упевнено володіти державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.

РН-5: Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня.

РН-9: Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти обраної філологічної спеціалізації.

РН-13: Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, власну точку зору на них та її обґрунтування як фахівцям так і широкому загалу, зокрема особам, які навчаються.

РН-14: Створювати, аналізувати й редагувати тексти різних стилів та жанрів.

5. СТРУКТУРА ПРАКТИКИ

Етапи проходження практики та види діяльності студентів в 2 семестрі	Розподіл годин між видами робіт
Організаційний етап	
1. Закріплення студентів за базами для проходження практики.	-
2. Закріплення практикантів за керівниками.	
3. Участь у роботі установчої конференції.	2
Мовознавчий компонент	
4. Визначення джерел лінгвального матеріалу	10
Літературознавчий компонент	
5. Знайомство з конкурсом «Молода коронація». Вивчення умов конкурсу, порядку експертного оцінювання рукописів.	5
6. Вивчення особливостей творів-переможців.	10
Усього	27
Основний етап	
Мовознавчий компонент	
1. Підготовка рукопису чи друкованого тексту до різного типу розміток	10
2. Конвертування й графематичний аналіз	10
3. Розмітка тексту	10
4. Редагування результатів автоматичної розмітки	10
Літературознавчий компонент	
5. Робота з прозовим текстом. Вивчення рукопису.	10
6. Робота з віршовим/драматургічним текстом. Вивчення рукопису.	10
Усього	60
Підсумковий етап	
Мовознавчий компонент	
1. Конвертування розмічених текстів та розробка доступу до корпусу	13
Літературознавчий компонент	
2. Підготовка детальної літературно-критичної оцінки рукопису прозового тексту	15
3. Підготовка детальної літературно-критичної оцінки рукопису віршового/драматургічного тексту	15
4. Участь у звітній конференції	5
Усього	48
Разом за 2 семестр	135

Етапи проходження практики та види діяльності студентів в 3 семестрі	Розподіл годин між видами робіт
Організаційний етап	
1. Закріплення студентів за базами для проходження практики.	-
2. Закріплення практикантів за керівниками.	

3. Участь у роботі установчої конференції.	2
Мовознавчий компонент	
4. Знайомство з конкурсом «Українська мова в об'єктиві». Вивчення умов конкурсу, порядку експертного оцінювання рукописів.	3
5. Знайомство з форматами проведення церемонії оголошення переможців.	1
Літературознавчий компонент	
6. Знайомство з конкурсом «Teen Writers». Вивчення умов конкурсу, порядку експертного оцінювання рукописів.	3
Усього	9
Основний етап	
Мовознавчий компонент	
1. Вивчення особливостей проєктів-переможців. Виокремлення основних тенденцій.	7
2. Розробка рекламного ролика для популяризації конкурсу «Українська мова в об'єктиві» в соцмережах.	5
Літературознавчий компонент	
3. Вивчення особливостей творів-переможців. Виокремлення основних тенденцій.	7
4. Розробка рекламного ролика для популяризації конкурсу «Teen Writers» в соцмережах.	5
Усього	24
Підсумковий етап	
Мовознавчий компонент	
1. Презентація проєкту заходу для учнів та студентів з метою популяризації конкурсу «Українська мова в об'єктиві» серед молоді.	5
Літературознавчий компонент	
2. Презентація проєкту заходу для учнів та студентів з метою популяризації конкурсу «Teen Writers» серед молоді.	5
4. Участь у звітній конференції	2
Усього	12
Разом за 3 семестр	45

6. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Ця виробнича безвідривна практика з прикладної філології є логічним продовженням підготовки фахівця. Під час її проходження студент має застосувати здобуті знання, уміння та навички для якісної лінгвістичної та літературно-критичної оцінки рукописів зовсім нових творів української літератури.

6.1 Мовознавчий компонент

1. **Загальне ознайомлення з корпусами текстів.** Під час підготовки до практики її учасники повинні ознайомитися з базовими поняттями корпусної лінгвістики: корпус текстів та корпусна розмітка. Студенти повинні не тільки розрізняти типи корпусів, а й мати уявлення про технологію створення корпусів та комп'ютерні програми для роботи з корпусом. Загальне ознайомлення може здійснюватися на основі опрацювання теоретичних положень, висвітлених у посібниках та підручниках з корпусної лінгвістики.

2. **Визначення джерел лінгвального матеріалу.** Дані для корпусу можна відібрати з двох головних джерел: публічно доступних текстів (джерел) та

приватно доступних джерел. Публічно доступні дані розміщені в газетах, журналах, на різноманітних інтернет-сайтах.

Найбезпечніший шлях уникнути проблем із законодавством – це використати тексти із відкритих джерел, наприклад, текстових архівів, що є у вільному доступі в інтернеті.

3. Уведення даних та попереднє опрацювання тексту. Студенти працюватимуть зі сканованими версіями текстів. Скановані версії містять велику кількість помилок, тому після оцифровки необхідно звірити текст з оригіналом та виправити помилки. Студенти також повинні підготувати бібліографічний опис тексту.

4. Конвертування й графематичний аналіз. Деякі тексти проходять також через один або кілька етапів попередньої машинної обробки. Завдання студентів – видалити або перетворити нетекстові елементи (малюнки, таблиці, графіки, формули), а також вилучити з тексту переноси. Також на цьому ж етапі студенти здійснюють сегментування тексту на його структурні складники.

5. Розмітка тексту. Розмітка тексту полягає в приписуванні текстам та їх компонентам додаткової інформації (метаданих). Студенти повинні здійснити метаопис текстів корпусу, до складу якого входять як змістові елементи (бібліо-графічні дані, ознаки, що характеризують жанрові й стилеві особливості тексту, відомості про автора), так і формальні (ім'я файлу, параметри кодування, версія мови розмітки, виконавці етапів робіт). Структурна розмітка документа (виділення абзаців, речень, слів) і лінгвістична розмітка здійснюються автоматично.

6. Редагування результатів автоматичної розмітки. Студентам необхідно виправити усі помилки, зняти неоднозначність (самостійно або напівавтоматично).

7. Конвертування розмічених текстів та розробка доступу до корпусу.

У випадку, коли технологію створення корпусів дотримано, студенти мають можливість розмістити розроблений корпус в мережі Інтернет.

Обов'язки студентів упродовж практики.

Під час філологічної практики студент зобов'язаний:

- виконувати всі види робіт, передбачені програмою практики з прикладної філології;
- дотримуватися правил академічної доброчесності з акцентом на професійну сумлінність.

Обов'язки керівників практики від Університету та від бази практики:

- забезпечити умови для проходження практики;
- надавати фахову допомогу студентам у підготовці матеріалів та інших питань щодо проходження практики;
- контролювати виконання студентами програми практики;
- перевірити звіт за результатами практики із запропонованою оцінкою.

6.2 Літературознавчий компонент

Організація літературознавчого компонента практики здійснюється на базі партнерства Університету Грінченка та Міжнародного благодійного фонду «Мистецька скарбниця» (організаторів Міжнародного конкурсу «Коронація слова»), у межах якої Університет відповідальний за організацію конкурсу «Молода Коронація», що охоплює твори, розраховані на аудиторію 16–21 року або написані авторами такого віку. У межах конкурсу не передбачений зворотній зв'язок та повідомлення рецензій на твори або оцінок експертів і журі учасникам конкурсу. Разом з тим рукописи, що надсилаються до конкурсу, є цікавим матеріалом, навіть коли вони не здобувають переможних оцінок журі.

Проходження літературознавчого компонента цієї практики передбачає:

- ознайомлення з особливостями конкурсу «Молода Коронація»;
- опрацювання двох рукописів: 1 прозового та 1 віршового чи драматургічного;
- підготовку за результатами опрацювання детальних літературно-критичної оцінок рукописів.

На першому етапі студенти отримують основну інформацію про історію конкурсу та його умови, про особливості його організації, зокрема про специфіку роботи експертів і членів журі, статистику цього річного конкурсу. У проведенні цього етапу обов'язково бере участь особа від Університету, відповідальна за партнерську взаємодію з конкурсом.

Важливо, щоб студент приділив час ознайомленню з авторами, що перемогли в конкурсі в останні роки. Відповідну інформацію можна почерпнути із сайту <http://koronatsiya.com>, науково-довідкового видання «Коронація слова» та сайтів видавництва. Це дасть можливість зрозуміти, які позитивні сторони творів були свого часу важливими для експертів і членів журі.

Переходячи до наступних етапів практики, студент має погодитися з нерозголошенням та невикористанням з будь-якою іншою метою отриманої конфіденційної інформації.

На другому етапі студент отримує для опрацювання рукопис прозового твору учасника конкурсу: роману, повісті або збірки оповідань. Тривалість етапу — до 3 тижнів. Відповідальним за попередній добір та розподіл рукописів є координатор практики від кафедри.

Робота студента полягає в тому, щоб детально вивчити рукопис, визначити його **сильні та слабкі сторони з літературознавчого погляду** (особливості мовного, правописного і частково стилістичного оформлення слід лишити поза увагою, жодні зауваження, що його стосуються, не потрібно формулювати).

Потрібно оцінити сюжет твору, цілісність і вмотивованість персонажів, стрункість конфліктної лінії, послідовність використання засобів тропіки та стилістики. При цьому важливою є передбачувана вікова аудиторія твору. Усі зауваження повинні мати конструктивний характер і подаватися у формі доброзичливих порад авторам, які допоможуть удосконалити текст. Варто зважати також на вік автора.

Якщо для оцінки потрапить збірка оповідань, то аналіз повинен стосуватися і кожного твору окремо (безумовно, з меншою увагою на деталях), і збірки

загалом як художньої цілості. Варто зауважити, чи присутній в ній макросюжет, спільні думки чи образи тощо.

Отримані на цьому етапі спостереження потрібно викласти у вигляді **розгорнутої літературно-критичної оцінки на рукопис обсягом не менше 10 тис. знаків** (з пробілами). Студент має сам продумати логіку викладу цього тексту та за необхідності проконсультуватися з керівником практики. Допускається невелика кількість цитат, але в жодному випадку не можна вдаватися до переказування сюжету.

Оцінка повинна мати фаховий конструктивний доброзичливий характер, містити баланс позитивних і негативних сторін, бути придатною для оприлюднення.

Критерії оцінювання розгорнутої літературно-критичної оцінки:

- самостійність (5 балів, обов'язкова умова);
- об'єктивність (5 балів);
- багатоаспектність (5 балів);
- аргументованість (5 балів);
- якість і професійність мовного оформлення (5 балів).

Розгорнута літературно-критична оцінка технічно оформлюється як придатний для редагування файл (*.doc чи *.docx) і передається керівникові практики.

Після успішного здавання керівнику практики виконаного результату, студент може перейти до **третього етапу**, на якому отримує для опрацювання рукопис віршового (поема або збірка віршів) чи драматургічного (п'єса або кіносценарій) твору учасника конкурсу. Тривалість етапу — до 3 тижнів. Відповідальним за попередній добір та розподіл рукописів є координатор практики від кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства.

Зміст роботи студента є аналогічним до попереднього етапу з урахуванням жанрових особливостей творів.

Отримані на цьому етапі спостереження також потрібно викласти у вигляді розгорнутої літературно-критичної оцінки з аналогічними вимогами та критеріями оцінювання.

Під час проходження практики:

Особа від Університету, відповідальна за партнерську взаємодію з конкурсом «Молода Коронація» **зобов'язана**:

- підготувати і надати базову інформацію про конкурс, зокрема цьогорічну статистичну інформацію;
- надати необхідну кількість рукописів для опрацювання;
- дотримуватися умов конфіденційності.

Координатор практики від кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства **зобов'язаний**:

- заздалегідь відібрати необхідну кількість рукописів відповідно до кількості студентів;
- по можливості відібрати твори, зіставні за художніми якостями і обсягом, щоб забезпечити однакові умови роботи студентів.

Студент зобов'язаний:

- дотримуватися умов конфіденційності;
- не використовувати отримані рукописи та їхній зміст з будь-якою іншою метою, окрім передбаченою цією практикою;
- не передавати отримані рукописи іншим особам.

ПРИМІТКА. За спеціальною рекомендацією кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства, кафедри української мови студент може бути направлений до Бібліотеки Університету для проходження літературознавчого компонента практики на вебресурсі «Грінченкознавство — електронний архів і корпус текстів Бориса Грінченка», а також взяти участь у реалізації проєкту «Нова українська школа: мовно-літературний стандарт». У такому разі студент отримує індивідуальний графік та виконує протягом практики роботи, що є актуальними для команди забезпечення вебресурсу. Індивідуальний графік затверджується керівником практики.

7. КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

7.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

7.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів				
Вид робіт/діяльності студента	Форма звітності	Максимальна кількість балів		
		за одиницю	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Мовознавчий компонент				
Опрацювання рукопису чи друкованого тексту	Екстралінгвістична розмітка рукопису чи друкованого тексту	25	2	50
Разом				50
Літературознавчий компонент				
Опрацювання рукопису прозового / віршового / драматургічного твору	Розгорнута літературно-критична оцінка	25	2	50
Разом				50
Загальна кількість балів				100
Розрахунок коефіцієнта: 100:100=1				

7.2. Перелік звітної документації

Мовознавчий компонент

1. Лінгвістична оцінка (чи опис) укладених першоджерел.
2. Тексти з екстралінгвістичною розміткою.

Літературознавчий компонент.

1. Розгорнута літературно-критична оцінка рукопису прозового твору.
2. Розгорнута літературно-критична оцінка рукопису віршового або драматургічного твору.

7.3. Система контролю та критерії оцінювання

Мовознавчий компонент

Керівник практики оцінює надіслані йому після першого та другого етапів опрацьовані рукописні чи друковані тексти з екстралінгвістичною розміткою чи лінгвістичною оцінкою.

Критерії оцінювання мовознавчого компонента:

- самостійність (5 балів, обов'язкова умова);
- об'єктивність (5 балів);
- багатоаспектність (5 балів);
- візуальний зв'язок із оригіналом (5 балів);
- якість і професійність мовного оформлення (5 балів).

Літературознавчий компонент.

Керівник практики оцінює надіслані йому після другого та третього етапів розгорнуті літературно-критичні оцінки рукописів.

Критерії оцінювання розгорнутої літературно-критичної оцінки:

- самостійність (5 балів, обов'язкова умова);
- об'єктивність (5 балів);
- багатоаспектність (5 балів);
- аргументованість (5 балів);
- якість і професійність мовного оформлення (5 балів).

Технічно розгорнута літературно-критична оцінка оформлюється як придатний для редагування файл (*.doc чи *.docx) і передається керівникові практики.

7.4. Шкала оцінювання

Рейтин-го ва оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Бобкова Т.В. До визначення корпусної лінгвістики в сучасному мовознавстві. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія. Серія "Філологічна"*. Випуск 45. Острог, 2014. С. 3–6.
2. Волошин В.Г. Комп'ютерна лінгвістика: Навчальний посібник. Суми: ВТД "Університетська книга", 2004. 382 с.
3. Жуковська В.В. Вступ до корпусної лінгвістики. Навчальний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 142 с.
4. Карпіловська Є.А. Вступ до комп'ютерної лінгвістики. Донецьк: ТОВ "Юго-Восток, Лтд", 2006. 184 с.
5. Карпіловська Є.А. Машинні версії традиційних словників як основа для укладання комп'ютерних словників і тезаурисів. *Мовознавство*. 1996. №4-5.
6. Бернадська Н. Жанри літературної критики. Київ: Київський університет, 2020.
7. Боронь О. Методичні засади та нагальні завдання літературно-критичної практики // // Філологічні семінари. Київ, 1998.

Додаткова:

1. Автоматизовані методи опису та розпізнавання мовної особистості. Лінгвістичні студії. 2016. Вип. 32. С. 93-99.
2. Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А. Морфемні структури слів у сучасній українській мові // *Мовознавство*. – 1991. – № 4. – С. 10-21.
3. Пещак М.М. Нариси з комп'ютерної лінгвістики. Ужгород, 1999. 200 с.
4. Широков В.А., Рабулець О.Г., Шевченко І.В., Костишин О.М., Якименко К.М. Технологічні основи сучасної тлумачної лексикографії. *Мовознавство*. 2002. № 6. С. 49-86.